

Janne Malkki

Ritarit ja samurait: kaksi soturiperinnettä läntisissä historiallisissa vertailuissa

yleinen historia

pro gradu

lokakuu 1999

101 sivua

Soturit olivat keskeinen sosiaalinen ryhmä keskiajan läntisessä Euroopassa ja Meiji-kautta (1868–1912) edeltäneessä Japanissa. Japanin avauduttua 1800-luvun puolivaiheilla maan historiaa alettiin kirjoittaa eurooppalaisen mallin mukaan, ja soturiperinteiden rinnastaminen ja vertailu yleistyivät.

Vertailun taustalla vaikuttivat käsitykset alueiden samankaltaisesta feodaalisesta historiasta. Feodalismi on säilynyt keskeisenä teemana vertailuissa ja Japanin-tutkimuksessa, vaikka keskustelu siitä onkin Euroopan keskiajantutkimuksessa pitkälti hiipunut. Myös Japanin-tutkimuksessa on viime aikoina alettu esittää kritiikkiä feodalismi-termin käyttöä, rinnastuksia ja jopa pelkkää Euroopan historiaan vertaamistakin kohtaan. Feodalismien ohella muita keskeisiä vertailuteemoja ovat Japanin modernisoituminen ja sodankäynnin teknologia.

Ensimmäiset vertailut olivat etupäässä yksittäisten joskus hyvin ylimalkaisten rinnastusten hakemista. Myös systemaattisia sivilisaatiohistoriallisia vertailuja alettiin tehdä jo varhain. Japanin-tutkimuksen ensisijaiseksi vertailukohteeksi ovat kuitenkin nousseet Euroopan historian sijaan teoriat feodalismista. Tarkastelu keskittyy nykyisin lähinnä eurooppalaisten termien käyttökelpoisuuteen Japanin historiasta kirjoitettaessa. Japanin modernisoitumista käsittelevät vertailut sivuavat keskusteluita feodalismista, mutta sotateiden rooli jää niissä usein hyvin vähäiseksi.

Sodankäynnin teknologiaan keskittyvät vertailut ovat ilmiönä varsin tuore, sillä japanilaisen ja eurooppalaisen sodankäynnin pääteknologiat ovat olleet ilmeisen erilaisia lukuunottamatta 1500-luvun jälkipuoliskoa ja 1600-luvun alkua sekä nykyaikaa. Uuden ajan alun Euroopan ja saman ajan Japanin sotateknologiset yhtäläisyydet rajoittuvat jalkaväen tuliaseiden käyttöönoton mukanaan tuomiin muutoksiin maasodankäynnissä ja linnoittamiseen. Merisodankäynnin ja tykistön kehitys oli alueilla erilaista.

Ritareiden ja samuraiden historioissa vaikuttavat edellä mainitun varhaisten tuliaseiden aikakauden rinnalla yhtäläisimmiltä kehityskuluilta niin sanotut varhais- ja täysfeodaaliset kaudet. Näistä ensimmäisellä tarkoitetaan Euroopan karolinkivaltakunnan aikaa suhteessa Kamakura-bakufuun (1185–1333) Japanissa. Jälkimmäisellä viitataan puolestaan ensimmäisen vuosituhannen vaihteen tienoille ajoittuvasta murroksesta noin 1300–1400-luvulle ulottuvaan ajanjaksoon Euroopassa ja sisällissotien kauteen 1300-luvun lopulta 1600-luvun alkuun Japanissa. Soturiperinteiden historioissa lähimmin toisiaan vastaavat feodaaliset piirteet ovat sotateiden yhteiskunnallinen asema ja heidän arvomaailmansa.

Ilmeisin ongelma Euroopan ja Japanin vertailemisessa on se, että Eurooppa on laajempi ja historialtaan monimuotoisempi kuin Japani. Kuitenkaan tätä mittakaavaongelmaa eikä muitakaan metodologisia kysymyksiä ole vertailuissa juurikaan pohdittu. Osasyynä tähän lieenee se, että muutamaa poikkeusta lukuunottamatta vertailijoiden asiantuntemus on keskittynyt vain toisen soturiperinteen historiaan.

Sotateiden tarinat tarjoavat antoisan vertailuparin. Suurista yhtäläisyyksistä huolimatta ritareita ja samuraita ei tulisi summittaisesti samaistaa toisiinsa, vaan rinnastettaessa tulisi mieluummin käyttää yleisempää soturin käsitettä.

Bushi, feodalismi, Eurooppa - sotahistoria, Japani - historia, ritarit, samurait, soturit